

1.

Emadepäeva hommikul oli taevas pilvitu. Õhusooja endiselt nappis – ainult kuus kraadi. Kargusele lisaks puhus iiliti tugev loodetuul. Päevaplaani paika pannes tuli Timol ja Railil arvestada sellega, et emade külastamisele kulub neil pool pühapäeva. Seda enam, et objekte oli tegelikult kolm.

Raili ema elas samuti Pääskülas ja temaga oli kõige lihtsam. Vähem kui tunniga oli noortel visiit tehtud. Marta tundis heameelt selle üle, et hiljuti viieseks saanud tütre tütar ei soovinudki seekord koos isa ja emaga maale minna, vaid eelistas selleks ajaks tema juurde jääda. Hanna aitas vanaemal kõigepealt sobivat vaasi otsida, sest alles siis, kui lilled vaasis, sai kohe ühiselt laua taha istuda. Kook maitstes kõigile ning poole tunniga oli pidulik osa läbi, vajalikud jutud räägitud ja lahkujad saadeti lehvitude saatel teele.

Timo vanemate juurest nad nii kiiresti lahkuda ei saanud. Mis sest, et noored Sooviku küla Koplímäe talus sageli külas käisid. Pärast abiellumist olid Timo ja Raili aastapäevad seal koguni elanud. Pahasoovlikkuses ega kiuslikkuses Kajat süüdistada ei saanud, aga kui Raili koos perega ämma juurest Pääskülla kolis, hingas ta kergendatult.

Elegantne Kaja ja alati hoolikalt riietuv Ilmar Allikvee olid edukad ja seltskondlikud inimesed. Ainult et Raili jaoks olid nad liiga pragmaatilised. *Viisakad, kuid ükskõiksed*, oli ta korduvalt mehe vanematest mõelnud. Tänu sellele, et noored soovisid üle mitme kuu ka vanavanemaid vaatama minna, pääsesid nad täna Ilmari pikkadest targutamistest. Timo vanemad

nendega kaasa ei sõitnud, sest Kaja oli hommikul oma ämmale helistanud ja tülkast külaskäigust hädavalega vabanenud.

„Tuletage vanadele siis meelde, et Ilmaril on tugev nohu ja kuna see neetud viirus liigub ikka veel ringi, siis me igaks juhuks neid vaatama ei lähe. Parem karta kui kahetseda.“

„Ütleme edasi,“ rahustas Timo oma ema, kuid autos hingas ta kergendatult:

„Ongi parem, et nad kaasa ei tulnud, sest kui paps ja vana-isa kokku saavad, siis ma tunnen end nagu püssirohukeldris. Kunagi ei tea, millal nad plahvatavad.“

„Kas nad siis ikka veel vimma peavad?“ imestas Raili. „Vähemalt mina pole küll mingist suuremast riiust enam midagi kuulnud.“

Mees ohkas. „Me oleme püüdnud neid sinu eest varjata. Piinlik on.“

„Kui nii, siis muidugi,“ vastas Raili ja juhtis jutu mujale.

„Astuge sisse, kullakesed,“ võttis Maie neid trepil vastu. „Tore teid taas näha, polegi juba mitu kuud kokku saanud.“

„Telefonis rääkinud siiski ju oleme,“ vabandas Raili.

„Seda küll, aga see on poolik värk. Silmast silma näha ja käega katsuda on hoopis teine asi. Tore vaadata, et näiteks sina, Raili, oled vahepeal veel kaunimaks läinud ja minu Timo särab kui suvine päike. Mulle on igatahes kohe selge, et te sobite isekeskis hästi ja olete eluga rahul.“

„Rahul ei tohi kunagi olla,“ kõhatas pojapoeg. „See uinutab.“

„Hakka nüüd sina ka targutama, mulle piisab Tiidustki,“ muigas Maie. „Aga mis me siin ukse vahel laterdame. Astuge aga sisse!“

„Kus vanaisa siis ise on?“ küsis Timo köögis ringi vaadates. „Istub ilusa ilmaga arvutis?“

„Kus sa sellega!“ hakkas Leemeti talu perenaine naerma. „Vello tuli meile ja nad läksid oma kadunud luhtasid otsima.“

„Kadunud luhtasid?“ küsis Raili. „Mida otsima?“

„Hakkad aga jälle uurima,“ muutus Timo kärsituks. „Mehed läksid oma noorpõlvemaadele. Loodusesse nostalgitsema ja kogu lugu.“

„Ei ole kogu lugu,“ teatas tema tavaliselt malbe naine trotslikult. „Mulle tundub, et siin võib üks pikem arvamislugu otse jalge ees vedeleda ja mis ajakirjanik ma olen, kui ma seda üles ei korja.“

Timo laiutas abitult käsi ja vaatas abi oodates vanaema poole.

„Pole te noored meist vanadest paremad ühti, kemplete samamoodi,“ naeris Maie lepitavalt ning takseeris ootamatult süttinud naist uudishimulikult. „Mulle tundub, et sa oled vist tõesti üks visa hing.“

„Ajakirjaniku kutshaigus,“ muheles Timo. „Railile on targem järele anda, sest ega ta niikuinii järele ei jäta.“

„Järelikult väärib kiitust, on endale õige elukutse valinud. Meie endi süü, et pole Railit oma vanade probleemidega varem kurssi viinud.“

Timo ei olnud vanaemaga päri: „Mina neid probleemideks ei nimetaks.“

„Teile on see komakoht, nagu öeldakse, aga eakatel pole neist pääsu. Tiidul on elu lõpuni murekoorem kukil.“

„Nii hull see nüüd siiski ka pole,“ arvas pojapoeg.

„Ma ju tean. Näiteks täna kutsus ta Teesalu Vello spetsiaalselt siia, et Ilmariga mitte kokku saada.“

„Oled sa selles kindel?“ imestas Raili.

„Mis siin enam salata,“ ohkas Maie. „Kuulsin kogemata pealt, kui Tiit hommikul Vellole helistas. Ta kartis, et Kaja

ja Ilmar emadepäeva puhul meile tulevad. Olgu see teilegi õppetunniks. Kui omavahelisi pingeid õigel ajal ära ei klaari, on hiljem see sageli võimatu.“

„Hakkad jälle oma epistlitega peale!“ ärritus Timo. „Selleks meil küll aega ei ole. Ehk vahetame teemat?“

Maie võttis tuld. „Pole aega? Meil kellelgi pole piisavalt aega või siis ei oska me seda õigesti kasutada.“

Meeldivaks arvatud visiit kippus vägisi kiiva kiskuma. Seepärast juhtis Timo ise jutu mujale: „Ütle parem, kas vajab siin mõni asi minu abi, mis sulle ja ka Tiidule üle jõu käib?“

Pööre oli tõesti ootamatu. Maie heitis pojapojale altkulmu kavala pilgu ning Raili turtsatas. *Välja vingerdas*, mõtles ta lõbustatult.

„Õues ja kuuris üht-teist on. Elutoas oleme kardinaga hädas – need pagana klambrid kiiluvad alatasa kinni.“

„Siin nüüd küll jõudu vaja ei ole,“ teatas noor mees üleolevalt.

„Rammu loomulikult mitte, aga me kumbki ei kannata enam ülespoole vahtida. Pea hakkab ringi käima. Vanadus, mis muud.“

„Hüva, selle väikse asja ajame kohe joonde,“ oli Timo abivalmis.

Viimane aega vahele astuda, mõistis Raili ja teatas: „Kõigepealt maitseme kooki, mille ma kodus salaja küpsetasin.“

„Miks salaja?“ oli perenaise kord imestada.

„Muidu söövad nad koogi juba enne ära, kui ma selle ahjust välja võtan.“

„Siis on asi ikka õite hull,“ naeris Maie, nii et keha rappus. „Pidin juba enne küsima, et kuhu te Hanna jätsite. On ta ikka terve?“

„Hetkel nagu purikas. Ta tahtis niikauaks linnavanaema juurde jääda,“ selgitas ema. „Oleks ta teadnud, et me ka sinu juurde tuleme, oleks ta kindla peale kaasa kippunud.“

„Kahju,“ ohkas vanavanaema südamest. „Aga suur suvi on alles ees ja eks me trehvame veel.“

„Maie, ehk räägiksid lühidalt, mis luhad need on ja kuhu nad kadusid,“ sõnas Raili kooki lauale asetades.

„Sul ikka veel mees,“ muheles perenaine.

„Ära loodagi, et ta selle ära unustab,“ naeris rahunenud Timo kaasa. „Kuule, võibolla on sul see Vello Teesalu vana sõbra raamat veel kusagil olemas?“ meenus talle äkki.

„Mitte kusagil, vaid meie raamaturiilil, teiste tema raamatutega kõrvuti,“ teatas Maie uhkelt. „Aga kuhu see teie oma siis jäi? Mäletan, et Ilmar ostis isa kiidulaulu peale ka ühe.“

„Pole aimugi,“ kehtas mees õlgu.

„Sa pole siis seda raamatut lugenudki?“ pöördus Maie nüüd Raili poole.

„Ma pole kuulnudki, et Tiidu tuttavalt mingi raamat on ilmunud,“ imestas too.

„No teate, nüüd ma ütlen küll ...“ virutas Maie parajasti käes olevad teelusikad südametäiega kraanikaussi. „Sind, Raili, ma mõistan, aga Timo? Kas sa vähe oled näiteks Vello õunu söönud? Aga Ilmarist ja Kajast ei saa ma üldse aru. Minu põlvkonna jaoks on selline ükskõiksus ja hoolimatus arusaamatu. Oma ninaotsa upitab küll igaüks pilvedest kõrgemale, aga kui keegi tuttavatest tõesti millegagi hakkama saab, tehakse nägu, et pole kuulnud, pole näinud. Kuhu me küll jõudnud oleme?“ Ja vana naine vajas oiates toolile.

„Oi, sul hakkas halb,“ ruttas Raili Maiet toetama. „Ära võta seda nii südamesse.“ Alles seejärel taipas ta Maiele kruusiga vett tuua.

„Aitäh, tütreke!“ sõnas perenaine sosinal ja jõi kruusi suurte lonksudega tühjaks. Rohkem ei osanud Raili enam midagi teha ning kiikas küsivalt mehe poole. Timo tundis ilmselt samuti piinlikkust, ent oli ühtlasi mingit trotsi täis.

„Ära mind sedasi vahi,“ nähvas ta abikaasale, ühtlasi taibates, et oli liiale läinud. „Anna andeks!“

„Ainult armastus ja andestamine võivad seda hukka läinud maailma veel päästa,“ lausus Maie seepeale vaevukuuldavalt ja upitas end vaevaliselt püsti.

„Istu edasi, oled veel nõrk,“ soovitas Raili.

„Läheb üle. Kui hingel on raske, just siis tulebki tegutseda. See aitab. Tule, Raili, ma näitan, kus need Erki Niitsoo raamatud on. Ära pahanda, aga ma juba imestasin, et miks sina nende vastu huvi ei tunne. Ajakirjanikus peaks ju igasugune raamaturiil vähemalt natukenegi uudishimu tekitama.“

„Tundsin huvi küll, kuid ausalt öeldes pelgasin veidi Tiitu, sest ta oli alati väga tõsine. Või siis keerles meie jutt ainult Hanna ümber.“

„Nii see kipub olema küll, et tähelepanu keskmes on kas ainult lapsed või siis lemmikloomad, koerad-kassid,“ nõustus Maie. „Ja paljud pakilisemad jutud jäävad hoopis kõrvale.“

Viipas Railile peaga ja nad läksid elutuppa raamatute juurde. „Näe, keskmise riiuli vasakus servas, kõik neli Erki Niitsoo raamatut kenasti reas.“ Ulatas ühe neist Railile. „Ma näitan Timole töö kätte, sa sirvi niikaua seda. Võibolla isegi meeldib?“

Raili tänas ja asus teost põnevusega lehitsema. Juba pealkiri oli omapärane: „Jänesejäljed vaatluspäevikus“.

Raamat koosnes lühilugudest. Neid oli umbes seitsekümmend. Peale nimiloo oli sisukorras veel mitmeid põnevaid pealkirju. Nagu „Lainetav kuu“, „Karussell põllul“, „Sigadega

silmitsi“, „Trompetid udus“, „Ilvese pesas“ ja mitmeid teisi. Kogumikule lisasid kaalukust igati tasemel olevad illustratsioonid. Kõigepealt tutvus ta autori saatesõnaga, seejärel luges ka jänesejälgede tekkeloo ühe soojaga läbi. Juhtum oli nii põnev ja naljakas, et Raili ei pannud tähelegi, millal teised tuppä tulid.

„Mida sa itsitad seal?“ uuris perenaine muigvel näoga.

„Juhtum, kus jänes autorile süle hüppas, oli nii koomiline, et ajas naerma.“

„Ega kõik jutud sellised ole. Suurem osa neist on kirjutatud lastele, aga paljud sobivad ka täiskasvanutele.“

„Usun. Pealegi on need tõestisündinud lood.“

„Seda kindlasti. Sooviksid sa seda raamatut lugeda?“

„Isegi väga!“

„Siis võta kaasa. Loe rahulikult läbi ja kui suvel jälle siia satute, tood tagasi. See on meie ainus eksemplar.“

„Oi, aitäh! Ega Tiit ei pahanda, et ilma tema loata selle minu kätte andsid?“

„Kindlasti mitte.“

Selleks ajaks sai Timo kardinad taas vabalt liikuma, seejärel istuti veel kord kohvilauda. Raili uuris, kas Maie on toda kirjanikku sageli kohanud.

„Ainult mõned korrad, sest Erki kolis juba aastate eest Tallinna. Tean, et raamatu autor on Vello Teesalu hea sõber ning kõva linnumees. Vähemalt neljal-viiel aastal ka küllaltki sage matkakaaslane. Tallinna kolides kinkis Erki Niitsoo igast oma teosest kaks eksemplari Vellole. Alles siis ütles, et need on varjunime all tema enda kirjutatud. Algul Vello arvas, et Erki ajab pada, aga raamatut lugedes tundis ta mitmed juhtumid ära. Vahel ka iseenda, nimetu retkekaaslasena. Hiljem andis Vello ühe eksemplari omakorda Tiidule.“

„Tiit peaks tollest mehest rohkem teadma,“ arvas Timo.

„Minu arvates mitte eriti palju, sest Voosi küla meestega ta tollal ei lävinud. Ka Velloga hakkas Tiit rohkem läbi käima alles siis, kui Erki oli maalt lahkunud. Kui huvi tunned, pead seda Tiidu käest ise uurima.“

Tagasiteel olid mõlemad algul vait, viimaks mees ütles:
„Kas sa ei leia, et vanaema reageeris üle?“

„Ei leia.“

Timo nohises solvunult, kuid võttis end kokku.

2.

Viieaastasel Hannal oli täna uinumisega raskusi ja Raili otsustas lisaks tütre lemmikraamatule talle ka Erki Niitsoo jutukogust ühe loo ette lugeda.

„Sa ju mäletad oma vanavanaisa Tiitu?“ küsis ta alustuseks. Hanna noogutas pooluniselt.

„Kui me isaga eile maal käisime, tõin sealt kaasa ühe loodusemehe raamatu.“

„Kas see on siis Tiidu tuttava oma?“ küsis tüdruk.

„Õige! Aga mitte ainult tema oma, vaid tuli välja, et onu Vello sõber on koguni kirjanik ja seesama raamat siin on tema kirjutatud.“

„Näita!“

Ema andis raamatu lapse kätte ja kohe järgnes küsimus: „Mis siia kaane peale kirjutatud on?“

„Üleval servas on raamatu autori nimi – Erki Niitsoo. All suuremate tähtedega aga raamatu pealkiri: „Jänesejäljed vaatluspäevikus“.“

„Mis asi see vaatluspäevik on?“

Raili ohkas. „Vaatluspäevikusse märgib näiteks linnuvaatleja üles, mida huvitavat ta lindude käitumises sel päeval nägi. Selliseid märkmeid koguneb aja jooksul palju ja seda nime-tataksegi vaatluspäevikuks.“

„Aga kui päevik saab täis?“

„Siis võtab vaatleja kasutusele tühja kaustiku ning hakkab sinna kirjutama.“

„Aga ...“

„Kui sa veel pärid, ei jõuagi me seda uut juttu lugema hakata.“

„Olgu, palun loe siis.“

Ema muigas ja alustas.

Saateks

Kord oli mul vaja üks aastatetagune linnuvaatlus üles leida. Ohkasin nukralt ja asusin otsima. Nagu tavaliselt ikka, sattus vajalik vaatluspäevik mu kätte viimaste hulgas ning enne tuli palju teisi kaustikuid sirvida.

See esmapilgul tüütu ja aeganõudev tegevus muutus aga ootamatult huvitavaks pöördumiseks möödanikku. Ei märganudki, millal tiheda kirjaga täidetud paberilehed mälupiltidena elustusid. Kord viibisin sahisavas roostikus ja kuulsin veelindude pladistamist, samas kõlas mühisevas männikus rästalaul ning siis seisin kõledal talvisel lagendikul ja imetlesin haruldast talikülalist – lumekakku. Pildid ja meeleolud aga üha uuenesid.

Peatselt selgus, et peale kirja pandu pakkusid päevikud vahel ka muud teavet: see siin jutustas soovimatust suplusest jõevees; teisel ilutsesid paberil pruunid sõrmejäljed – õige, sel sügisel kasvas metsas rohkesti seeni; järgmises silmasin lehtede vahel hulganisti sääselaipu – jah, sel suvel sai kõvasti sääski söödetud! Aga mis see siis tähendab – kaks lehte suuri poriseid jälgi täis?!

Päevikute abil ajas rändamine hakkas mulle üha rohkem meeldima. Oma esimese linnuvaatluse panin kirja aastakümnete eest ja kuna olen loodusega siinamaani sinasõber, on vahepeal nähtust palju vaatluspäevikutesse talletatud. Järgnevad lood pärinevadki nendest kaustikutest.

Suurem osa sündmustest on toimunud Saue ümbruskonnas. Kas meie mitmes elukohas või siis minu ligi saja ruutkilomeetrisele vaatlusalale mööda metsi, soid, põlde ja aasu ringi rännates. Mõnevõrra vähem looduselamusi on saadud Saaremaalt ja isegi Tallinnast.

Jänesejäljed vaatluspäevikus

Viimaks niiske heinamaa lõppes. Metsaserval võtsin kännul istet ja asusin vaatluspäevikut täitma. Kirjutamist jätkus, sest toomingad valendasid õitelumes ja sellal on looduses palju kuulda-näha. Noored kaselehed lõhnasid meeldiv-mõrkjalt, soopõndakul kudrutasid tedred, õhus mökitasid tikutajad, männikus pahandas ärritatud ronk, põõsastes haugatas ehmunud sokk ...

Kusagil praksatas kuiv oksaraag. Kuuldus pehmeid hüppeid ja enne, kui midagi taibata jõudsin, paisati mul pastakas käest ning keegi – hästi raske ja karvane! – maandus mu põlvedel lebavale vaatluspäevikule. Olin ehmatusest oimetu, ent ega ka süllehüpanu seisund parem tundunud: igatahes ei julgenud halljänese – tema see külaline oligi – ennast esimesel hetkel liigutada. Jänese keha värises, tema ennegi pungis silmad paistsid peast lausa välja tungivat, pikad kõrvad vöbisesid, ent enamaks polnud vaene loom esialgu suuteline.

Olgugi et sellises olukorras näib aeg peatuvat, ei kesta ükski hetk igavesti. Nii ka seekord: pikk-kõrv tõmbus pingule, paiskus vallanduva vedruna õhku ning oli kolme-nelja pika hüppega silmist kadunud. Meie äsjast kohtumist kinnitasid vaid sopased jänesejäljed päevikulehtedel.

Vaevalt jõudis ehmunud vennike põõsaste vahele lipata, kui eespool häälitsetes hoiatavalt mustrastas. Ja kohe ilmus pajupuhma

tagant välja rebane, kes verivärskaid jänesejälgi ajades piki loomaraada mulle kiiresti lähenes. Rein oli jahikirest sedavõrd haaratud, et märkas mind alles paari meetri kauguselt. Võpatas siis üle keha, kiunatas ehmunult ja sööstis punase välguna tulnud teed mööda tagasi.

Oligi kogu lugu. Nüüd selgus, miks haavikuemand mulle allkirja andma tuli (tore, et rebane seda ei teinud!) – surm püsis tal kanda-
del, teerada oli kindlasti teatud-tuntud ja mina istusin liikumatult ja hääletult. Ilmselt mäletas põgeneja toda kändu ning hakates sellest üle kargama, maanduski ta jänese jaoks väheke ebatavalises kohas. Võibolla päästis ta selle äpardunud hüppega aga oma elu?

Olen veel palju kordi metsloomadele väga lähedale sattunud, kuid otse sülle pole rohkem kiputud. Tolle jänese totralt nõutu näoilme püsib aga siiani mul silme ees.

Huvitav, mis nägu mina siis olin?

„Ema, loe veel,“ mangus Hanna. „Nii huvitav oli! Palun!“

„Tänaseks aitab,“ naeratas Raili. „Homme loeme edasi.“

„Homme on nii kaugel,“ ohkas Hanna, aga samas hakkasid ta silmad vägisi kinni vajuma. Ema istus veel viivu uinunud tütrekese voodi kõrval, kohendas tekki ja lahkus vaikselt.

Vahepeal koju jõudnud Timo näis räsitud olekuga. Istus köögis laua taga ja sõi. Raili sai kohe aru, et mehe meeleolu on sant.

„Kas ema suutis su tuju jälle ära rikkuda?“

Mees noogutas mornilt.

„Mis tal siis nii pakilist oli, et pidid täna Koplimäele sõitma? Alles eile me käisime seal.“

„Nagu arvata võis – uus hiilgav äriidee.“

„Homseni polnud siis aega oodata! Sellega rikkus ta järjekordselt meie plaanid ära. Mobiiltelefonid on vist ka nagu olemas.“

„Need polevat turvalised. Ema värskeid mõtteid ma heaks ei kiitnud ja ta andis mulle mõtlemisaega,“ ohkas Timo ja näksis saianukki isutult edasi. „Hiljemalt reede õhtuni, sest siis kavatseb isa perekondliku koosviibimise korraldada.“

„Kas jälle grilliõhtu?“

Mees noogutas.

„Oi, ma ei suuda enam isegi pealt vaadata, kuidas seda rasvast tilkuvat liha näost sisse aetakse,“ oigas Raili. „Kas Ilmarise aru ei saa, et tema vats hakkab juba silma riivama. Vanasti oli ta iga kandi pealt vormis mees.“

„See oli siis, kui tal töö tõttu palju liikuda tuli.“

„Heakene küll,“ muutis naine teemat. „Pead sa Kaja uut ettepanekut siis lootusetuks?“

„Täiesti.“

„Miks ta küll rabeleb sedasi?“

„Ema on rahmeldajaks loodud. Ta lihtsalt peab pidevalt tegutsema. Praegu aga istume oma äriga nagu vaikses konnatiigis ja ootame kas kurge või soodsat hetke. Tema ei suuda seda välja kannatada. Passimise ja maakuulamise asemel hakkab ta lollusi välja mõtlema.“

„Nii see paraku on,“ nõustus Raili haigutades. „Lugesin Hanna Leemetilt toodud raamatuga magama ja nüüd tikub endale ka uni peale.“

„On raamat siis nii igav?“

„Vastupidi. Mul on küll alles mõned lood loetud, ent raamat tundub üle igasuguste ootuste hea olevat.“

„Ausalt?“ kergitas mees üllatunult kulme.

„Miks ma peaksin sulle valetama?“

„See on ju äge. Vahel leidub ka häid uudiseid. Voose külas on siis üks kirjanik üles kasvanud.“

Järgmiste päevade jooksul tutvus Raili raamatuga põhjalikumalt ja tema esmamulje leidis vaid kinnitust. Hannale lugesi ta esialgu lihtsamaid, just lastele mõeldud lühijutukesi ette.

Reedel mindi kolmekesi Koplimäele, sest küllakutsest ei saanud ju ära öelda. Eriti Timo töösidemete tõttu. Mees kirus küll, et perefirma seob käsist-jalust, aga miskit polnud parata. Ilm oli jahedapoolne. Öhtul läks küll selgeks, ent seda tänu lõõtsuvale läänekaare tuulele. Seepärast istuti valdavalt tuule eest kaitsvas varjualuses. Niisiis ei midagi mõnusat, aga Ilmar oma üritusest loobuda loomulikult ei kavatsenud.

Lõplikult kiskus öhtu kiiva siis, kui Kaja oma uuest projektist juttu tegi. Ema üllatuseks oli poeg endiselt sellele raudselt vastu.

„Varem pole sa minu uuendustele nii ägedalt reageerinud,“ oli ta nõrдинud.

„Tee mulle selgeks, miks peab normaalselt toimivat mehhanismi äkki remontima hakkama. Häda ei ole meis, vaid praegu varjusurmas viibivas ärikeskkonnas.“

Kaja vaatas abipalvalt oma mehe poole. Ilmar kõhatas ja lausus tähtsalt:

„Ilma uuendusteta tammuks kogu inimkond parimal juhul ühe koha peal.“

„Ah jäta, mul on sellistest õõnsatest loosungitest kõrini! Aga ema soovib piltlikult öeldes jõed vastupidi voolama panna. Ja ta ei taha tunnistada, et see pole võimalik. Ema ainsaks argumentiks on väide, et konkurendid selle peale ei tule.“

Raili turtsatas tahtmatult.

„Nii kirjanduslikult pole sa varem ennast väljendanud,“ kergitas isa kulme. „Ilmselt on tegemist elukaaslasest ajakirjaniku mõjuga,“ lisas ta mürgiselt. Sedasi poleks tohtinud Ilmar öelda, sest Timo kihvatas ja nähvas vastu:

„Huvitaval kombel ongi.“

„Ei mõista.“

„Kui viimati Leemetil käisime, avastasime seal mitu Erki Niitsoo raamatut.“

„Kes see tegelane veel on?“

„Vello Teesalu sõber. Oma isa kauaaegset sõpra Vellot peaksid sa ju lapsepõlvest saati tundma?“

„Teda küll, aga kuhu sa sihid?“

„Vähemalt üks Niitsoo jutukogu pidavat ka teie riitulil olema. Maie mäletas, olite ostnud, et ikkagi kodukandi mees. Aga mina pole toda raamatut siin kunagi näinud.“

Ilmar heitis pojale altkulmu pilgu. „Kust sa seda tead?“

„Vanaema ütles ja temal on selliste asjade peale jube hea mälu.“

„Ei tule nagu meelde,“ sekkus Kaja. „Kui ka oli, siis jumal teab, kuhu see jäi.“

Ilmarit hakkas see teema järjest rohkem ärritama. „Mis sest üldse jahuda? Kui kirjutas, siis kirjutas. Oleks ta veel mingi tuntud-teatud nimi. Tundmatu ja tähtsusetu külamees. Sel-line nagu Vellogi. Miks ma peaksin tema raamatuid teadma ja neid isegi lugema?“ käratas Koplimäe peremees ootamatu ägedusega.

„Mulle tundub, et kui sinu silmis tähtsusetu isik midagi korda saadab, siis see sind ei huvita või on koguni vastukarva. Minu arvates väärib igaüks meist tunnustust. Eriti siis, kui ta seda tõesti väärt on. Aga kui keegi tegija ei kuulu teie malli järgi tuntud nimede punkti, siis teete näo, et teda pole lihtsalt olemas. Nii lihtne see ongi.“

Nüüd läks Timo liiale, käis Railil peast läbi. Nii otsest juttu Ilmar kindlasti ei talu.

Ühtäkki jäid kõik vait. Isegi Hanna, kes kilgates noore koeraga murul paljajalu ringi lippas.

„Isale ei kõlba nii öelda,“ katkestas Ilmar esimesena vaikuse.

„Aga kes annab teile õiguse inimesi sildistada ja nende raamatuid ja palju muudki lihtsalt maha salata? See on lapsik ja väiklane.“

Seepeale tõusis Ilmar püsti ja teatas jäigalt: „Kui nii, siis on tänane pidu läbi!“

„Tundub loogilisena,“ vastas poeg. „Raili, korjame kodinad kokku ja hakkame astuma.“

„Kuhu te tormate?“ hädaldas perenaine. „Üheainsa lause pärast.“

Kaja hüüatus ei leidnud vastukaja ja ta jäi käsi laiutades lahkujatele järele vaatama.

Toyota rooli taha istus Raili, sest Timo oli liha kõrvale ka õlut joonud. „Oli seda pahandust nüüd vaja,“ ohkas naine sügavalt.

„Mine sa tea, võibolla just oli.“

Hanna ei saanud aru, miks nii äkki vanaisa ja vanaema juurest ära tuldi. Kui ema ütles, et vahel võivad ka täiskasvanud tülli minna, oli plikal mõtlemisainet küllaga. Vanemad vastasid veel vaid tütre paarile küsimusele. Ülejäänud aja tagasi-teel vaikiti.

Hiljem köögis pöördus ikka veel turris Timo Koplímäe tüli juurde tagasi:

„Suhtud sa meie perekonda nüüd halvemini?“

„Muidugi mitte, ent mind paneb siiski imestama, et nii haritud ja iseseisva mõtlemisega perekonnas ei loeta isa hea tuttava raamatuid. Siin on midagi valesti. Arvan, et loeti küll

või vähemalt sirviti. Raamaturiiulile ei pandud seda sellepärast, et tundmatu nimi ning ei äratanud ka üldsuse tähelepanu. Hiljem aga teeseldakse, et Erki Niitsoost ei tea nad ülepea midagi. Seda kirjanikku pole nende jaoks olemas. Seda enam, et neid on praegu jalaga segada. Ilmari ja Tiidu vaheline pikk vimm on omaette teema. Anna andeks, aga sinu isa peab püha viha täis olema.“ Raili kohendas oma pikki blonde juukseid ja küsis murelikult: „Kas nüüd pöörame meie ka veel tülli?“

„Säärast hinnangut pole just meeldiv kuulda, kuid sul on õigus. Kui lahkavamus õigeaegselt omavahel ära ei klaarita, muutub läbisaamine hiljem väljakannatamatuks. Vahel koguni naeruväärseks.“

„Aitäh, Timo!“ ohkas naine kergendatult. „Tean, et minu avameelsust polnud kerge taluda, aga ma pidin selle välja ütlema. Muidu liituksin vaikijatega. Aga seda ma ei suuda. Nagu sa ise Koplimäel ütlesid, vajab iga inimene tunnustust. Eriti siis, kui tehtud töö on seda väärt. Ilmselt oli siin tegemist sulaselge kadedusega, sest miks muidu oli vaja see raamat maha salata.“

„Julmad sõnad.“

„Pigem poja poolt julm käitumine,“ turtsatas Raili ja oma naise iseloomu tundev mees jäi vait. Seejärel juhtis ajakirjanik jutu osavalt mujale ja Timo rahunes – nad olid seda ülimalt hella teemat arutanud, kuid kardetud kokkupõrge jäi toimumata.